

Naujienu Antroji Dalis

NR. 823

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXII METAI

ŽALGIRIO LAUKUOSE ŠIANDIEN

Pakenčiamai objektyvus lenko keliautojo reportažas

Chicagos lenkų laikraštis Dziennik Chicagoski liepos 15-16 d. numeryje turi reportažą vieno lenko praeitais metais atliktos kelionės į istorinio Žalgirio mūšio vietą, kuri yra Vakarinės Prūsijos žemėje ir II Pasaulinio karo nugalėtojų buvo perleista Lenkijai. Gaila, kad laikraščio iškarpa atsiuntęs geras žmogus per neapsižiūrėjimą nukirpo autoriaus parašą. Tas mus lietuvius nemažiau už lenkus įdomaujantis reportažas, juoba kad parašytas visiškai objektyviai, čia paduodamas ištiesai vertime. Skliautuose () žodžiai yra įterpti vertėjo.

Straipsnyje "Na Polach Grunwaldu. Z Wędrówki Po Polsce w 1965 Roku" (Grunvaldo laukuose. Iš kelionių po Lenkiją 1965 metai) rašoma:

Saulėtą rugpiūčio rytą 1965 metais iškilau iš Morango Olštyno (Allensteino apskr.) iki už 60 kilometrų esančio atmintino Kovos po Grunvaldu Lauko. Išvažiavau motociklu su vienu giminaičiu, vietiniu mokytoju, kuris gyvai domisi istorija, o ypatingai kovų su Kryžiuočių Ordinu laikotarpiu.

Vingiuotas ir siauras plentas, nelabai gero paviršiaus, nėra labai saugus automobiliu greitai važiuoti. Priedams tai buvo dėl blogo oro susivėlinusio vasarojaus dagojimo laikas, ir dėlto karts nuo karto kelyje pasirodydavo arklių pakinkytas vežimas su didžiausiu javų pakrovimu, užimančiu beveik visą plento platumą, — labai keblus susitikimas mechaninio vežimo vairuotojui.

Mazūrų paežerės

Mazūrų Paežerių gamtovaizdis yra stačiai žavėtinas. Banguojančios aukštumos daugybės ežerų ežerėlių tarpe, kalvos, geltonuojančios jau prinokusių javų derliumi ir žaliuojančiais kitų pasėlių plotais — daro nepamirštamą išpūdį.

Pakeliui aplenkiamie daug kaimų, kurių gyventojai yra čia iš Vilniaus krašto perkeldinti, savu, "dainuojančiu" akcentu kalbantieji žmonės. Visur matyti gerai tvarkomi ūkiai su veislinių gyvulių bandomis ir pulkais kiaulių. Taip pat laukuose matomi derlingi augalai liudija apie vilniečių pavyzdinę darbiningumą.

Malonus saulėtas oras ir laukų kvapniai prisideda prie geros nuotaikos ir spartaus važiavimo, todėl štai jau atvažiavome pusę kelio ir artėjame prie Ostrudos (Osterode), kur tūno buvusios galingos kryžiuočių pilies griuvėsiai. Čia buvo sumušti iš Žalgirio mūšio

pabėgusių kryžiuočių pulkų likučiai.

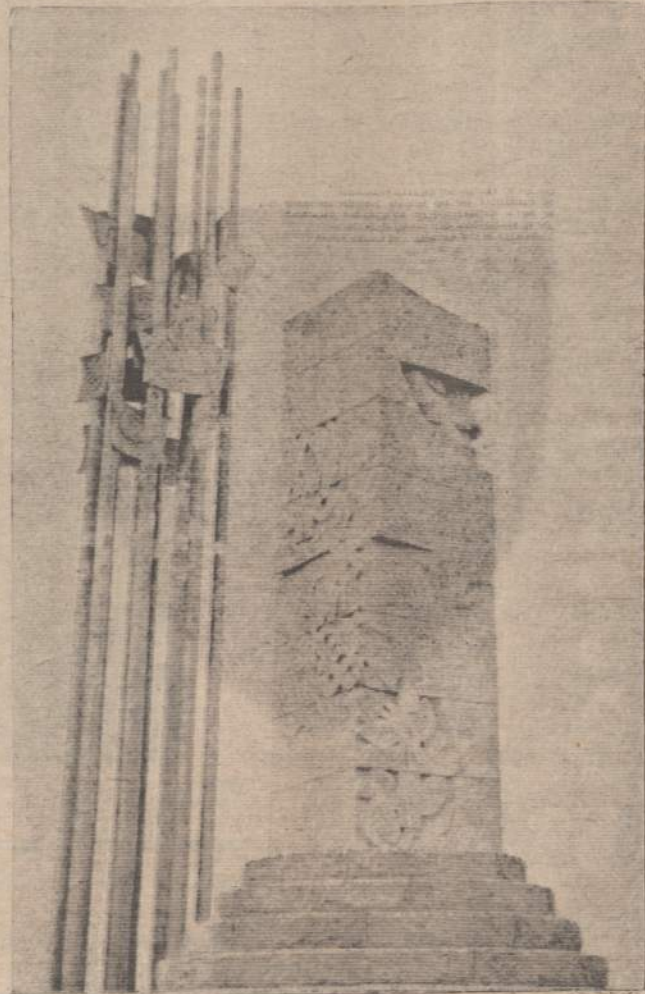
Pusiaukelyje tarp Ostrudos ir Grunvaldo (Osterodės ir Žalgirio) sprogusi motociklo padanga suvėlino mūsų kelionę. Valstybinio ūkio (sovechozo) laukuose dirbusieji netolimo garnizono kareiviai atskubėjo mums į pagalbą. Po pertraukos, su pagreitinu tempu išskubėjome link Tannenbergo, dabar vadinamo Stenbarku, o paskui į patį istorinį Grunvaldą (Žalgirį). Tarpe šių vietovių — Stenbarko ir Grunvaldo — dideliame, lengvai kalvotame plote, įvyko Europinės apimties lemiamasis pergalingas mūšis, nulėmęs Lenkijos likimą.

Kova prie Grunvaldo įvyko, gal būt, atsitiktinai. Kryžiuočiai tiek buvo tikri savo pergale ir tiek menkai tevertino savo priešus, kad net netrukde jiems persikelti per Vislos upę prie Cervinskos, taip pat (netrukde) lenkų ir lietuvių pulkams susivienyti. Lenkijos-Lietuvos armija jau turėjo iš anksto suplanuotą kryptį ir žygiavo tiesiai į Malburgą (Marienburgą). Pasiekusi Kurzentniko (Vištininko) miestelį prie Drvencos, kitoj upės pusėje aptiko kryžiuočių vyriausias jėgas.

Lenkai ir lietuviai, nenorėdami aikvoti savo jėgų šturmuodami sutvirtintus upės krantus, pasuko šiaurės rytų kryptimi, kad galėtų apeiti Drvencos upės šaltinius ir traukti tiesiai į kryžiuočių sostinę Malburgą. Kryžiuočiai, supratę tą manevrą, pastojo Jogailos armijai kelią prie Grunvaldo. Taigi taip buvo prieita prie pasirinkimo vietos, kurios nė viena šalis nebuvo iš anksto numačiusi.

Grunvaldas (Žalgiris) yra slėnyje į pietus nuo Stenbarko, seniau žinomo kaip Tannenbergas. Į šiaurės rytus nuo Žalgirio, apie 1 kilometro atstume, palaipsniui paklyta apylinkė viršijanti kalva — tai būstinė kovai vadovavusio didžiojo mistro Ulriko von Jungingeno. Toje vietoje, Ordina sutriuškintus, karaliui Jogailai, kaip Dluogošo kronika rašo, buvo sužeistos iš kryžiuočių atimtos vėliavos.

Šiuo metu toje kalvoje stovi Žalgirio Paminklas. Paminklas susideda iš riterio obelisko su veidu, nukreiptu į Vakarus, pergales paparčių (vėliavos, standartai) ir erdvios stebėjimo tribūnos, iš kurios galima apmatyti visą kovų terena atmintinąją 1410 metų liepos 15 dieną.

ŽALGIRIO MŪŠIO PAMINKLAS

suprojektuotas lenkų architektų J. Banduros ir W. Ceckiewicziaus ir lenkų pastatytas 1960 metais Žalgirio mūšio vietoje, Allensteino (Olštyno) provincijoje, minint Kryžiuočių Ordino nugalėjimo 550 metų sukaktį.

Lemtingas mūšis buvo neišvengiamas

To paties laikraščio š. m. rugpiūčio 1 d. nr. perspausdintas iš ZAP autoriaus Antoni Spandowskio straipsnis "Z Dziejow Zlamania Potęgi Kryżaskiej" (Iš kryžiuočių galybės sulaužymo istorijos), kur aprašoma, kaip 1409 metų vasarą kryžiuočių ordinas bandęs suskaldyti Lenkijos-Lietuvos vienybę, ruošdamas žygį prieš Lietuvą ir reikalaujamas, kad Lenkija laikytųsi neutralumo. Dėlto rugpiūčio 1 dieną prie kryžiuočių vyriausiojo mistro Ulricho von Jungingeno nuvykusi karaliaus (Jogailos) pasiuntinybė. Gniezno arkivyskupo Mikalojaus vadovaujama, ir kardinolas pasakęs mistrui: "Liaukis, mistre, mus gązdinęs karu su Lietuva, nes jei tik tu išsirošiši prieš Lietuvą, būk tikras, kad mūsų karalius Prūsiją ginklu aplankys. Lietuvos neprietelius mes laikom savo priešais".

"Dėkoju tau, tėve garbingiausias", atsakęs didysis mistras Ulrichas von Jungingenas, "kad neslėpei nuo manęs savo karaliaus kėslų. Tavo kalbos apšviestas ir užtikrintas, aš dabar verčiau į pačią galvą, negu į šnarius taikysiu smūgį. Mieliau ateisiu kariauti į apgyven-

tas žemes, miestus ir valsčius, negu į dykras ir girias, prieš Lietuvą taikytą karą nukreipsiu prieš Lenkiją".

Tų pačių 1409 metų rugpiūčio 16 dieną, tai yra vos dviem savaitėms pralinkus, kryžiuočiai užpuolė Lenkiją iš trijų pusių: šiaurės, šiaurvakarių ir vakarų. Trys armijos įpuolusios į Didž. Lenkiją (Wielkopolska), Kraiņą, Dobrynės žemę, į Kujavus ir Mazurus. Kadangi abi šalys dar nebuvo pasirošusios, dėlto buvę padarytos paliaubos. Kryžiuočių antpuolis padaręs Lenkijai didelių nuostolių, bet nepriverkęs atsakyti nuo sąjungos su Lietuva. Ir nepilniems metams praėjus karalius Jogaila išvedęs prieš Prūsus armiją, kurioje žygiavę lenkų, lietuvių ir rusų vėliavos, žymūs Smolensko pulkai, ir čekų bei totorių daliniai ir — pirmą kartą kokia naujenybė — valstiečių pėstininkai.

Žalgirio mūšio raida

Grįžtant prie pirmojo straipsnio "Na Polach Grunwaldu" tęsinio:

Paskiros mūšio fazės ir vadų pozicijos — lenkų vado Zyndramo iš Maškovicų ir lietuvių vado Vytauto, taip pat visų karaliaus Jogailos pajėgų yra kovos lauke atžymėtos vė-

liavėlėmis, pagal kurias (turistų) vadovai nupasakoja mūšio eigą su visomis jo smulkmenomis.

Vietoje, kur krito Didysis Ordino Mistras, guli didelis akmuo, šiandien vadinamas "Jungingeno Akmeniu". Vokiškas užrašas nuo to akmens pašalintas.

Kovos vystėsi apie 3 kilometrų platumo plote. Pirmą kartą istorijoje abi šalys mūšį pradėjo patrankų ugnimi, kuri tačiau mažai tebuvo sėkminga. Kronikose yra atžymėtas įdomus faktas. Kryžiuočių riteriai tą 1410 metų liepos 15 dienos rytą jau iš ankstybų valandų buvo apsirengę savo geležiniais šarvais, laukdami kautynių pradžios. Ta diena iš paties ryto buvo nepaprastai troški ir karšta. Riteriam ilgas valandas būti sukaustytiems įkaitintose šarvų skardose darėsi vis labiau nepakenčiama.

Karalius Jogaila sąmoningai tokią situaciją išnaudojo nuvėlindamas kautynių pradžią, leisdamas kryžiuočiams kepti savo šarvuose. Tuo gi tarpu lenkų riteriai išsėjosi apylinkių miškuose. Jau tuomet praktikuotas nervų karas, siekiantis susilpninti priešų nuotaiką kovoje. Kunigaikščio Vytauto manevras — bėgimas — buvo taip pat iš anksto apgalvotas. Kryžiuočiai pradėjo lietuvius vytis ir vijosi juos per daugiau negu dvi mylias nuo mūšio lauko. Išvarginti tolimo vijimosi tokią karštą troškią dieną kryžiuočių pulkai mūšiu buvo tikrai niekam nebetikę.

Kai po ilgo laukimo pagaliau priėjo iki pačios kovos, Didysis Mistras su visu išėjimu metė visas savo jėgas prieš lenkų riterius (rycerstwo polskie), kas kautynių metu sudarė kritišką situaciją karaliui Jogailai, nes kryžiuočių persvara buvo žymi.

Bet į sujungtas kryžiuočių pajėgas, besikaunancias su lenkų riteriais, kurie rodė geležinį pasipriešinimą, smogė lietuviai, sugrįžę iš savo simuliuoto bėgimo ir apsupo priešą iš visų pusių. Kryžiuočių sutriuškinimas pasidarė nebeišvengiamas.

Krito didysis mistras Ulrikas von Jungingenas su visais savo ordino seniūnais ir riterių žiedais, surankiotais iš visos Europos, kur tarpe pačių vokiečių netrūko ir anglų bei prancūzų šlachtos (bajorijos). Iš 700 ordino riterių išliko gyvų vos 15. Visos kryžiuočių vėliavos pateko į nugalėtojų rankas. Ordino pralaimėjimą padidino dar ir tai, kad prie Grunvaldo kaimo buvo paimtas visas jo įsirengtas abazas (stovykla) su dideliu ir brangiu grobiu.

Čia vėl verta įterpti ištrauką iš Antoni Spandowskio straipsnio:

"Taigi po dviejų šimtmečių kryžiuočių žmogžudžiavimų (rozbojow) Ordinui atėjo visuotinos atskaitomybės diena. Tą dieną — 1410 metų liepos 15 diena — Grunvaldo (Žalgi-

rio) laukuose buvo pripildytas teisingumo saikas . . .

. . . kai sekančią po mūšio dieną karaliaus raštininkai surašinėjo imtinius (belaisvius), tai padalino juos į atskiras grupes, kuriose buvo kryžiuočių vienuoliai, prūsų pasauliečiai riteriai, chelmiečiai ir inflantiečiai, prūsų miescionys, čekai, moravai, sileziečiai, bavarai, misniakai (?), pareniečiai, švabai, frizai, lužičanai, tiurینگai, štetiniečiai, kašubai, sakšai, frankai, vestfaliečiai, pasakui jų mažesnės grupės riterių iš tolimesnių Vakarų Europos kraštų . . .

Į Žalgirio laukus kryžiuočiai suvedė — galima sakyti — Vokietijos ir visos Vakarų Europos riterių žiedus. Tam tikru atžvilgiu tai buvo paskutinis istorijoje kryžiuočių žygis. Keturiasdešimt dviejų tautų riteriai, Ordino pašaukti, buvo čia susirinkę padėti jam (Ordinui) atversti netikėlius . . .

Po Žalgirio niekuomet kryžiuočiai nebeįstengė sukelti sau pagalbos savanorių iš Vakarų Europos".

—o—

Tegul ir sentimentaliai abudu autoriai nudažė didįjį Europos įvykį prieš 550 metų, stengdamiesi lenkams ir karaliui Jogailai sutelkti visus nuopelnus, Lenkiją perstatant kaip kažkokią Lietuvos gynėją ir globėją, tačiau lyginant su kitais lenkų rašiniiais, pav. oficialiu Lenkijoje gamintu filmu "Kryžiacų", tenka pripažinti padarytą pažangą. Nors istorinė tiesa yra ta, kad Lietuva ir Vytautas šioje epochoje ir lemtingajame Žalgirio epose vaidino svar-

biausiąjį vaidmenį, bet iš lenkų pusės jau pažanga, kad Vytautas sugretintas su karaliaus armijų vadu Zyndramu ir suminėta lietuvių "bėgimo" strategija, lemiančiai pakreipusi visą mūšio eigą, išgelbstint lenkų armiją ir laimint pergalę. Kas ir reikėjo įrodyti.

Visi ateina, tik lietuvių nematyti . . .

Dzienniko straipsnis baigiamas tokiais posmais:

Metų metai kaip čia traukia ištisos ekskursijos ne tik iš Lenkijos, bet ir iš užsienių. Daug lankytojų buvo ir man čia besilankant 1965 metų rugpiučio 6 dieną. Turistų tarpe girdėjosi anglų, prancūzų, vokiečių ir kitos kalbos. Visi klausosi vadovų aiškinimų įvairiomis kalbomis apie kautynių eigą; kiti, kurie labiau domisi, lanko ir apžiūri tos kovos palaikų eksponatus vietiniame muziejuje.

Praėjo ilgi šimtmečiai, kurių

bėgyje laikas nugramzdino į užmarštį net labai žymius istorinius įvykius. Tačiau ginklu persisvėrimo Žalgirio laukuose atminimas tebeprasilekia gyvas ir naujas, lyg tai būtų įvykę mūsų pačių laikais.

Pažymėtinas faktas, kad Žalgiriu susidomėjimo apimtis apima ne vieną tik Lenkiją, bet kitus Europos kraštus".

J. Pr.

Wanted to buy
INDIAN HEAD PENNIES

Will pay 15c each
Other U. S. coins also
PRIVATE TA 9-1412

CHICAGO'S SVARIAUSIAS IR
MODERNISKIAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

J. AUGUSTAITIS

ANTANAS SMETONA IR JO VEIKLA

154 pusl. knyga.

Kaina \$1.50

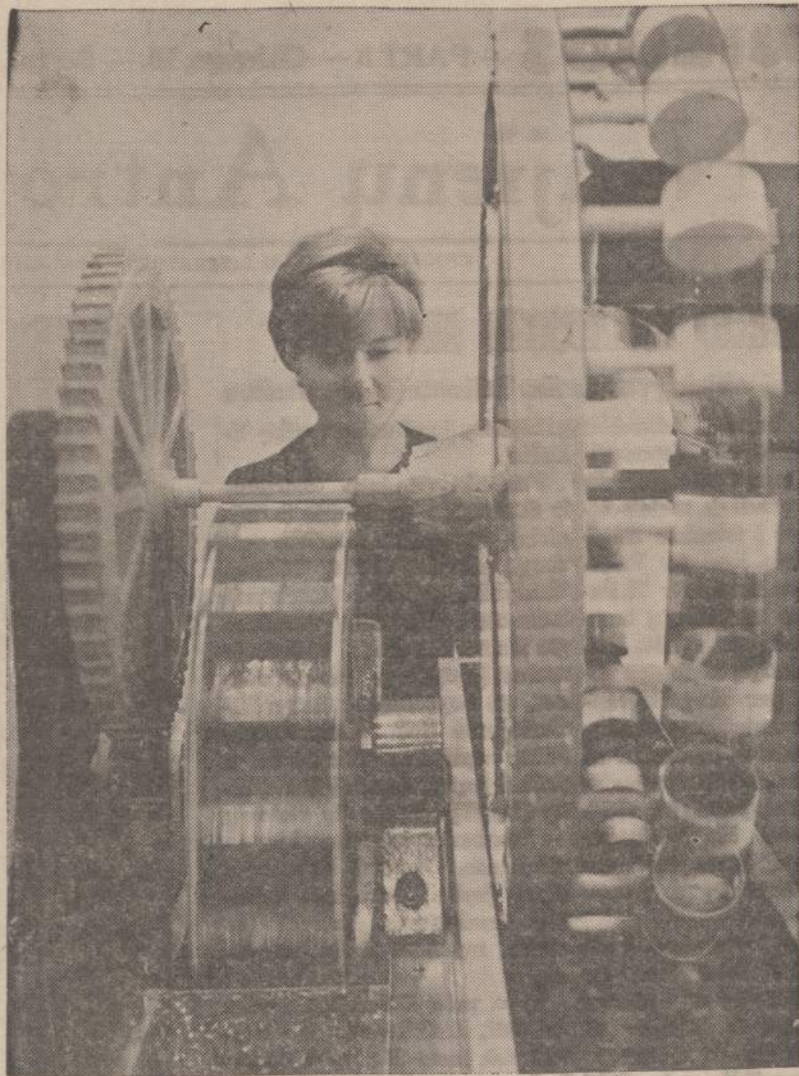
Nei vienas žmogus, noris pažinti nepriklausomos Lietuvos ir Antano Smetonos valdymo laikotarpį, negalės apsieiti be J. Augustaičio paruoštos studijos. Ši knyga būtina kiekvienam, norinčiam pažinti netolimą Lietuvos praeitį. Lietuvoje gyvenusieji ir Smetonos valdymo laikotarpį pažįstantieji žmonės tvirtina, kad J. Augustaitis teisingiausiai ir tiksliausiai aprašė ir įvertino Antano Smetonos veiklą.

J. Augustaičio knyga galima gauti "Naujienose" darbo valandomis. Kas negali užėiti į "Naujienas", tai prašomas persiusti \$1.50 čekį arba Money Orderį, pridėdamas 20 c. persiuntimui paštu, tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 SO. HALSTED STREET, CHICAGO, ILLINOIS 60608

Gave pinigų, tuojau knygą pasiųsime.

Mary Mott Weaver apžiūrinėja Leonardo da Vinci pastatytą mašiną laukams laistyti. Susidomėjimas išradimų istorija kasdien didėja, todėl New Yorke pastatyta net 20 Leonardo da Vinci įvairių išradimų. Mokslininkai, studentai ir jaunimas stebisi šio italo išradingumu.

Ar Jogaila buvo neraštingas?

Lenkijos tūkstančiamečio proga lenkai prisimena ir savo gerus laikus, kuriuos jiems buvo atnešusi lietuvių Jogailaičių dinastija.

Su pačiu Jogaila jiems bėdos nebaigiamos. Kaip lietuvi, aišku, jie norėtų jį mažinti, bet kaip lenkų karalių reikia didinti. Štai nauja bėda: ar karalius Jogaila mokėjo rašyti - skaityti?

"Dziennik Chicagoski" straipsnyje "Historicy o Królu Jagiellie" (Istorikai apie karalių Jogailą) praeitą liepos 26 d. nr. rašo:

Istorikas Vaclovas Sobieskis savo "Dzieje Polski" (Lenkų istorija) rašė apie Vladislavą Jogailą: "nors ir analfabetas, bet įsteigė Jagelionių universitetą". Analfabetas? Argi tai būtų tiesa?

Siolaikiniai istorikai vis labiau pareina prie įsitikinimo, kad seniau sąmoningai iškraipydavo Jogailos paveikslą, vaizduodami karalių neįgijamoje šviesoje. Štai dar viena reabilitacija.

Autorius aiškina, kad nuomonė apie Jogailos analfabetizmą susidarė dėl jo paties pasakymo, kurs pagrįdė buvęs diplomatinis išsisukimas. Kalbėdamas dėl savo įsižeidimo Kryžiuočių didžiojo mistro Konrado von Jungingeno jam rašyto laiško turinio, karalius pasakęs, jog kaip nemokantis skaityti, nei rašyti jis turėjo tikėti, ką jam iš to laiško turinio išvertė (Ignacy Danilowicz: Skarbiec Dyplomatyczny).

Dabartinis Jagelionių epochos žinovas istorikas Stefan M. Kluczynski, komentuodamas tuos karaliaus žodžius savo veikalė "Istorinė tikrovė" (Rzeczywistosc historyczna) Henriko Sienkevičiaus "Kryžiuočiuose" reiškia įsitikinimą:

"Aplenkiant galimybę tokio karaliaus Jogailos pasisakymo, atvažiavęs į Lenkiją jis galėjo ir nemokėti skaityti ir rašyti lotyniškai. Tačiau galėjo tada skaityti ir rašyti rusiškai, kaip kad mokėjo kiti lietuvių kunigaikščiai".

Reikia atminti, kad iš pat mažens jis (Jogaila) buvo numatytas sosto įpėdiniu, numylėtas Algirdo Gediminaičio sūnus, susidraugavęs su pranciškonu vienuoliu Petru Philargi, kurs 1370—1375 metais buvo Lietuvoje, o vėliau tapo popiežium. Taigi galėjo būti šio pranciškono mokinium?

Nes egzistuoja gi geriausias ir nenuginčytas Jogailos "raštingumo" įrodymas. Rinkinyje "Scriptores Rerum Prussicarum" randamas Vytauto Kęstučio skundas, kuriame kunigaikštis, kryžiuočių inspiruotas, įrodinėja, kad Jogaila neištesėjo savo pažado iš 1381 metų, "nuosava ranka pasirašyto". Taigi, Vytautas užaugęs kartu su savo pusbroliu, gerai žinojo apie jo mokėjimą ar nemokėjimą.

Vladislavo Jogailos asmuo

vėlesniųjų buvo daug kartų skriaudžiamas. Tad jam dera reabilitacija daugeliu atžvilgiais", baigia "Dz. Chicagoski".

Jogaila... jo tikrai gaila

Lenkai gali nebesivarginti su Jogailos reabilitacija. Tą pareigą atliko didysis Vytauto gerbėjas rašytojas Balys Sruoga savo nepalyginamoje trilogiškoje istorijos kronikoje "Milžino Paūnksmė".

Kai švitrigaila įsimano stoti į vienuolius ir Krokuvos vyskupas, trilinka gyvatė, Zbignievas Olesnickis, norėdamas paskubinti, prašo karalių, kad reikia švitrigailai tuojau rašyti ir jį palaiminti", Jogaila jam atsako:

Rašyk, rašyk. Sakyk, kad aš gailiuosi Jaunystės jo. Labai man gaila. Taigi. Tu parašyk jam, kad aš jau senas. Visai pasenęs. Taigi. Parašei? Ar jis mane užmiršo? Aš neužmiršau. Neužmirštu aš nieko. Niekados. Aš laiminu į vienuolyną. Taigi. Prašau Aukščiausiąjį šventos

apveizdos.

Visi vienuoliai mes. Tiktai vienuoliai. Gyvenimą praeinam be pastogės.

Rašyk tu jam, ir aš — vienuolis. Taigi. Nuo pat gimimo mano... Nuo pat

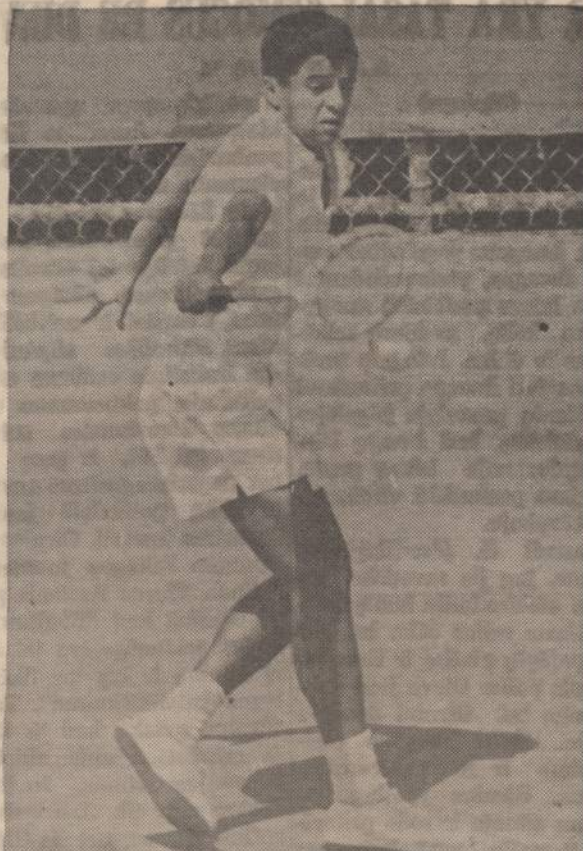
lopšio...

Kalėjimas... Kalėjimas. Teisybė...

Ar parašei? Rašyk, tegu nellūdi

Atsisakydamas pasaulio šio..."

O štai, kaip Jogaila jautėsi būdamas lenkų karaliumi:

Rafael Osuna, geriausias Meksikos teniso žaidėjas, laimėjęs kelias tarptautines taures, šios savaitės pabaigoje Clevelande rungsis su geriausiu Amerikos tenisininku Dennis Ralston.

JOGAILA

Aš — užkury! Ar tu žinai, ką reiškia Karalius užkury?! Kur tu matei, Kad kalinys galėtų pasirinkti Kalėjimo sargus? Taip pat ir aš. Gay yra karaliai kur kitur. Ne lenkuos. Parduos tave su sąžine, su siela

Už menką pinigą, už žemės šiukšlę. Tau įsakys, ką tu turi daryti. Kalbėti ką. Mylėti. Jausti. Vesti... Nepažiūrės, ko trokšta tavo siela. Sutuoks tave. Vaikų tau prigimdys! Laiške ne tai parašo, ką man skaito, Ir skaito man ne tai, kas parašyta... J. Pr.

JEI JŪS NORITE SIŪSTI
SIUNTINIŲ — DOVANAS Į USSR
NAUDOKITĖS PATARNAVIMU PLAČIAI
ŽINOMOS FIRMOS

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(LICENSED BY VNEŠPOSYLTORG)

VYRIAUSIA ĮSTAIGA

1530 Bedford Avenue, Brooklyn 16, N. Y.

Tel. IN 7-5522

Siuntiniai siunčiami per mūsų firmą paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku. Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi muitai apmokami mūsų įstaigose, gavėjas NIEKO NEMOKA.

Prie firmos skyrių yra krautuvės, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui įvairiausių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynei ir kitų daiktų.

Firma — skyriai atidaryti kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro.

Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 val. ryto iki 4 val. popiet.

MŪSŲ SKYRIAI:

BROOKLYN, N. Y.	1530 BEDFORD AVE.	—	IN 7-6465
NEW YORK 3, N. Y.	78 SECOND AVENUE	—	OR 4-1540
NEWARK, N. J.	314 MARKET STREET	—	MI 2-2452
SOUTH RIVER, N. J.	46 WHITEHEAD AVENUE	—	CL 7-6320
UTICA, N. Y.	963 BLEECKER STREET	—	RE 2-7476
FARMINGDALE, N. J.	FREEMOOD ACRES	—	363-0494
PHILADELPHIA 23, PA.	631 W. GIRARD AVENUE	—	PO 9-4507
ALLENTOWN, PA.	126 TILGHMAN STREET	—	HE 5-1654
ROCHESTER 5, N. Y.	558 HUDSON AVENUE	—	232-2942
LOS ANGELES 4, CAL.	107 SO. VERMONT AVENUE	—	DU 5-6550
CHICAGO 22, ILL.	1241 NO. ASHLAND AVENUE	—	HU 6-2818
BALTIMORE 31, MD.	1900 FLEET STREET	—	DI 2-4240
BUFFALO 12, N. Y.,	701 FILLMORE AVE.	—	TX 5-0700
DETROIT 12, MICH.	11601 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 8-0298
HARTFORD 6, CONN.	643-47 ALBANY AVENUE	—	CH 7-5164
JERSEY CITY, N. J.	303 GROVE STREET	—	HE 5-6368
SYRACUSE 7, N. Y.	1200 SOUTH AVENUE,	—	GR 5-9746
CLEVELAND 13, OHIO	1028 KENILWORTH AVENUE	—	PR 1-0696
HAMTRAMCK, MICH.	11339 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 9-3980
SO. BOSTON, MASS.	396 WEST BROADWAY	—	AN 8-1120
TRENTON 10, N. J.	1152 DEUTZ AVENUE	—	EX 2-0306
RAHWAY, N. J.	717 W. GRAND AVENUE	—	381-8997

KUR YRA TASAI "ŽMOGUS BE DIEVO"?

RAŠO K. M. V.

(Tęsinys)

Bet svarbiausia, kas išaukštino žmogų ir pastatė jį ant piedestalo, kaip individą, tai jo laisvė, pasirinkimo laisvė. Čia ir yra žmogaus pagrindinė vertybė. Žmogus, pasinaudodamas įgimta laisve pasirinkti sau gyvenimo kelią, pasidaro reikšmingas ir didus. Juk taip turėtum vertinti žmogų, priimdami krikščionių pasaulyje įsigalėjusią prielaidą, kad žmogų Dievas apdovanojo laisvu protu, leido jam pasireikšti visokerioje kūryboje.

Sekmadi G. išvedžiojimus, matome, jog jis savotiškai supranta atskiro indiv. būklę ir esmę. Dievo valios dėka žmogus nors pajėgtų plačiai ir išsamiai naudotis paties Dievo jam duotu protu, bet Girniui daugiau patinka, išskelti žmogaus nusižeminimo ir jo paklusnybės bruožus. Girnius ypatingu pamėgimu cituoja ir rodo pritarimą Pascalio pasisakymams: — "Niekam žemėje nepriklausau, tik Katalikiškai ir Apaštališkai Romos Bažnyčiai, kurioje noriu gyventi ir mirti, vienybėje su Popiežium, kaip su jos vyriausia galva, būdamas įsitikinęs, kad šalia jos nėra išganymo".

Nužeminto pasiklovimo išreikšimai labai būdingi kaip pačiam Girniui, taip lygiai ir kitiems, kurie laikosi panašių pažiūrų. Jeigu kam priimtina panaši paklusnybė, dėl to netektų daug sielotis. Bet kada panašias pažiūras stengiamasi primesti ir kitiems, tada jau tenka pakelti balsą. Ypatingai, kad iš istorijos mes žinome, jog buvo laikai, kai toji bažnyčia, kurios gelbėjančia dvasia pasikliaunama, anais laikais buvo žiauri ir kiečiausias priemones naudojo, stengdamosi primesti savo valią žmonėms. Na, tie laikai pasibaigė, negrįžtamai praėjo. Nauji laikai pareikalavo ir naujų priemonių. Štai kodėl dabar ir pasirodo panašios, kaip čia minimoji Girniaus knyga — "Žmogus de Dievo", arba Ylos — "Dievas sutemose", ir daugelis kitų.

Tik visa bėda, kad Girnius turi tokią tendenciją, kurią bando visuotinai piršti, būtent, kad viskas, ką jis sako, yra neabejotina tiesa, visi gi kiti, kurie su juo nesutinka ar išdrįsta abejoti, tai jau klysta, ir juos galima "bedieviais" apšaukti. Tai būdinga ne tik vienam Girniui, bet visiems girniam, kurie tokiu būdu yra nustatę savo galvosena.

Totalistinė galvosena tai šių dienų mūsų viešojo gyvenimo negerovė. Bandymas pasisavinti religinės, politinės ar mokslinės išminties monopolį žalinga reiškinys. Bet štai nesiliaujama tvirtinti, kad tokie išrinktieji viską žino ir supranta, o visi kiti neturi visiems lygiai Dievo duoto proto. Nors tikruose malome, jog taip nėra; matome, kad kiekvienas gali ir naudojasi Dievo duotu protu

ir pajėgia spręsti gyvenimiškus klausimus. Amerikos lietuviai pastaraisiais metais panašaus elemento nemaža gavo, išauginto Lietuvos žemėje. Todėl gal būt pateisinama, kad tie jauni inteligentai Girniaus organizuojamose sueigose dalyvavo, klausėsi ir neiškėlė Girniaus filosofijos silpnųjų pusių. Fašistinio vadizmo atrūgos politikoje, paklusnumas religiniuose klausimuose sutrukdė tiems, gal būt, ir gerų norų, bet nepasirengusiems savu protu viską patikrinti jauniems žmonėms surasti Girniaus rašymuose žalingus momentus.

Kada Vincas Rastenis priminė Girniui, kad "tikėjimui autorius priduoqas lyg tai didesnį gilumą ir lyg tas tikėjimas lygus katalikiškumui". Tai Dr. Girnius pasakė, kad jis knygoje nekalbėjęs apie skirtingus Dievo suvokimus. Jo knygos Dievas esąs tik skurdusis filosofinis Dievas. Bet šis Girniaus posakis tikrumoje nėra baigtas. Jeigu jis jau pradėjo, tai jam reikėjo ir baigti, kad jo knygos Dievas "Skurdžiaus skurdusis Dievas", tada jis būtų išsėmęs savo temą.

Jeigu jau norima paliesti tokius gilius ir likiminius žmogaus gyvenimo klausimus, kaip žmogaus laisvė protauti ir sprendimus daryti, kurti žmonių visuomenę, gerinti žmogaus būklę, tai juk nepakanka į pagalbą pasišaukti Pascalį ar kokius viduramžių vienuolius. Su jų pagalba neįmanoma pa-

neigti ir nuvainikuoti tų rašytojų darbus, kurie su Pascaliu ir jam panašiais nesutinka.

Girnius pasiryžęs įbauginti jaunas žmones, kurie ieško tiesos, jis čia sumini viską iš eilės. Čia matome ir Kalvarijos kalną, atgailą, mirtį, mirties baimę ir mirties neprasmingumą, o greta to randame komunizmą, ateizmą ir visokeriopas blogybes, kurios šiandieninį gyvenimą padaro tokį netikrą ir nesaugų.

Nereikėtų užmiršti, kad buvo tokie mokslo vyrai, kaip Spinoza, kuris gavo savo buvusio draugo Conraad Burgh sūnaus Alberto Burgh laišką, kuriame jis buvo kviečiamas priimti katalikų tikėjimą; tada B. Spinoza ir parašė, kas įsidėmėtina:

"Iš jūsų gauto laiško supratau, kad ne tik patsai tapai Romos bažnyčios nariu, bet ir pasidarei jos vadu ir jau išmokai keiktis ir būti apmaudingas savo oponentams. Pradžioje aš neturėjau noro atsakyti į Jūsų laišką, bet paskatintas mano draugų, kurie, lygiai kaip ir aš pats, aukštai vertiname jūsų pažymėtus gabumus, nusprendėm neatmesti senos draugystės pareigos, todėl rašau galvodamas apie jus ne tokį, koks dabar esate, bet koks anksčiau buvotė.

"Nenoriu jūsų atitraukti nei nuo popiežių, nei nuo kunigų, tad neminėsiu jų nusikaltimų, kokius jie padarė. Panašiai daugelis oponentų elgiasi. Aistros pagauti jie skelbia tokius dalykus, kurie priešingą pusę

išveda iš kantrybės, bet nestengia teisingai informuoti.

"Aš galiu sutikti, kad Romos bažnyčia turi daugiau mokytų žmonių, negu kuri nors kita krikščionių bažnyčia. Bet ji yra didesnė savo pasekėjų skaičiumi, tad jai lengviau surasti žymesnį skaičių asmenų, pasiryžusių savajai bažnyčiai tarnauti. Betgi kiekvienoje bažnyčioje rasime daugelį garbingų žmonių, kurie garbina Dievą, skelbia tiesą ir meilę. Nes tiesa ir meilė juk yra pagrindiniai katalikų tikėjimo pažymiai. Kur tik šiuos pažymius surandame, ten tikrai Kristus yra. O kur jų nematome, ten ir Kristus nerasime. Kristaus dvasios vedami, mes galime pasiekti meilę ir tiesą. Ir jeigu jūs būtumėt nuoširdžiai ir rūpestingai šiuos klausimus svarstę, tai greičiausia nebūtumėt tiek kartelio ir nusivylimo savo tėvams suteikę.

"Jūs mane klausiat, iš kur aš žinau, kad mano filosofija yra tikriausia ir geriausia, tarp visų kitų mokslų, kurie pasaulyje pasklido anksčiau, arba šiuo laiku veikia, o gal ateityje bus paskelbti? Iš tikrųjų, tai aš turiu kur kas didesnę teisę ta paties jus paklausti. O kas liečia mane patį, tai negalvoju, jog mano filosofija galėtų būti geriausia, bet aš mėstau, kad ji yra tikra.

"Bet jūs, atrodo, tikite, kad suradote pačią geriausią religiją, taip pat suradote asmenį, kuriam suteikėte visišką savo pasitikėjimą. Argi jūs tikras, jog tie žmonės, kuriems jūs iškėjot, yra patys geriausi tarpė

Kautynių organizatorius Ray Austin Londone moko artistę Dianna Rigg, kaip pavartoti karatės priemones, kad galėtų apsiginti nuo netikėtų užpuoliku. Artistei Rigg reikia mokėti gintis naujai sukamame filme.

ty, kurie kada nors skelbė praitę kitas tikybas, arba šiais laikais moko religinių tiesų? Nejaugi jie geriausi ir tarp tų, kurie ateityje ateis šviesti tikėjimo klausimais? Argi jūs sugebėję iširti visas tikybas, kaip senovines, taip lygiai ir šiandienines, kokios yra praktikuojamos čia, Indijoje ir visame pasaulyje? Net jeigu jūs mokėję šias visas tikybas pagrindinai iširti, tai kokiū būdu išitinkot, jog jūsų pasirinktoji tikrai yra vienintelė ir geriausia?

“Nevadinkit tai išdidumu ir puikybe, jeigu aš naudoju paties Dievo man duotą protą, jeigu pripažįstu, kad Dievo žodis, išreikštas žmogaus, turi savo vertę ir nėra menkas ar kreivas. Aš šalinuos nuo tų nevertingų prietarų. Tad pasišauk protą, kurį gavai nuo paties Dievo, išlavink jį, jeigu nenori pasilikti tarp aklyjų neišmanėlių.

“Jeigu jūs atsidėtumėt ir išstudijuotumėt visą Bažnyčios istoriją, (apie kurią aš pats kalbu tik visiems prieinamomis žiniomis pasirėmęs), tai neabejotinai surastumėt ir sužinotumėt, kaip daug yra apgaulingų ir nevertų Pontifikalinių tradicijų, kurios tebeveikia po 600 metų nuo Kristaus mirties; taip pat jūs suprastumėt, kokiais keliais šios tradicijos įsigalėjo šioje praktikoje, tai nė kiek neabejotai, jog pagaliau jums daug kas paaiškėtų ir jūsų mintys sulauktų protinės harmonijos. Tegu taip atsitinka, to aš jums nuoširdžiai linkiu”.

Šis Spinozos pareiškimas, kurį mes čia pacitavome, yra ir šiandien labai aktualus ir įsidėmėtinas. Įsigilindami į Spinozos žodžius, mes galime patirti, koks yra milžiniškas skirtumas tarp tokio žmogaus, kurs savo protu viską svarsto, ir tokio, kurs akiai priima dogmas, reiškia išankstinį jų pripažinimą ir nutildo savo protą, kad neatsirastų bet kokių abejonių.

Kiekvienam sveikai galvojančiam žmogui Spinozos patarimas savo protu vadovaujantis daryti sprendimus, atrodo visai paprastas ir natūralus. Jeigu Spinoza įspėja nepasikliauti gatavai parengtom dogmom, irgi nieko blogo nežada. Spinoza sako, jog nuo to laiko, kai žmogus pasiduoda svetimam autoritetui, kai jis seka autoriteto nurodymus, nuo to pat laiko jis jau nėra laisvas savo sprendimuose. Nuo to laiko toks žmogus jau priklauso nuo jam įpirštų dogmų ir nuostatų. Jam jau iš anksto esti padaromi sprendimai. Toks žmogus, kaip gyvenimo praktika rodo, nieko geresnio nepajėgia sukurti, kaip tik škaplierninkų draugiją, kuri mūsų dienų civilizacijoje, deja, nieko naujo nesugebės parodyti. Tai visa, kaip jau sakytą, skamba visai natūraliai ir Spinozos balsas kiekvieną turėtų priversti susimąstyti. Betgi mes žinome, kokią reakciją sukelia Spinozos pozityvus galvojimas Girniui ir jo draugams.

Jeigu Girnius pasirinko Pascalį savo vyriausiu autoritetu, jeigu šiuos savo išvedžiojimus jis tik vienų popiežių pasisaky-

mais pagrindžia, tai kokių vaisių mes galėtume sulaukti iš Girniaus rašymų? Girniaus knyga pasirodė, ją žmonės skaitė. Skaitė ne tik tie geri, bet neįpratę galvoti žmonės, bet šią knygą skaitė vadinamieji mūsų inteligentai. Ir kokių atsiliepimų iki šio laiko mes sulaukėm? Smulkios pastabos, arba naivūs, kaip Santvaro, susižavėjimas. Niekas nesuskato panagrinti Girniaus filosofijos. Susidaro toks įspūdis, kad viešąją nuomonę reiškiantieji asmenys, kurie pripildo mūsų laikraščių puslapius, arba yra atsilikę, arba dvasinio tinginio paveikti. Gal pasitenkinsim tuo, kad lietuvių patriotinius jausmus išnaudodami sugebėsime, bijodami Aušros Vartų vardu užrūstinti galinguosius, pastatyti tik gilaus užkampio žemaičių žemėje esančią Šiluvos koplytelę.

Girniaus knyga — “Žmogus be Dievo” apdairiai neieško dialogo tarp skaitytojų ir nenumato, kad lietuvių visuomenėje gali atsirasti, kaip sako Spinoza, žmonių besinaudojančių paties Dievo jiems duotu protu. Kas su Girniū nesutiktų, tas jau iš karto yra bedievis, ateistas ir net baisiau — “komunizmo šalininkas”.

Ar verta čia priminti, jog pats vyriausias krikščionių bažnyčios Mokytojas ir steigėjas neatėmė žmogui laisvės daryti gyvenimiškus sprendimus. Jis dar ir kitus įspėjo prieš tai. Mato evangelisto 13-tame perskyrime, 27 eilutėje skaitome: “Šeimininko tarnai atėjo ir jam tarė: Viešpatie, argi negerą sėklą pasėjai savo dirvoje? Iš kur gi atsirado raugis? Jis jiems atsakė: Tai padarė žmogus neprietelis. Tarnai jam atsakė: Jei nori, mes eisime ir išrinksime jas. Jis atsakė: — Ne. Kartais, rinkdami rauges, galite išrauti su jomis ir kviečių. Palikit vienus ir kitus augti iki pjūčiai, o pjūties metu aš pasakysiu pjovėjams: pirma išrinkite rauges ir suriškite į pėdus, kad jos būtų sudegintos, o kviečius sukraukite į mano kluoną”.

Šiuo palyginimu Kristus pasakė savo pasekėjams, kaip jie turi suprasti jo Evangeliją. Tik savotiškai įdomu, kad Girnius kaip tik vengia Evangelijos. Greičiausiai, jis atsimena Maccino filosofiją. Maccina, beskaitydamas Evangeliją, priėjo tokių keistų išvadų, jog kunigai, sekdami Evangeliją, negali geisti nei jaučio, nei asilo. Kunigai sukėlė prieš Macciną audrą, o pagaliau ir pats Maccina išsigando ir nutilo. Kaipgi atsiskaitys nuo asilų, kad iš jų didžiausias biznis? Autoritetas nugulė ir abejonių neliko.

Turint galvoje Girniaus palinkimą niekinti visus, kas jo nuomonių nepriims, gal pravartu būtų jam priminti apaštalo Jono pasisakymą apie Dievą. Savo pirmame laiške, ketvirtame perskyrime 7 eilutėje jis sako: — Mylimiausieji, mylėkite vieni kitus, nes meilė yra iš Dievo, o kiekvienas, kurs myli, yra gimęs iš Dievo ir pažįsta Dievą. Kas nemyli, tas Dievo nepažino, nes Dievas yra meilė.

Kalba Nebraskos gubernatorius Frank B. Morrison, Pavergtųjų Tautų Savaitės proga Omahoje, Nebr.
Nuotrauka A. Pocevičiaus

Girniui lygiai naudinga būtų prisiminti ir šv. Augustino šiuos reikšmingus žodžius: — Pervėlai pradėjau Tave mylėti, o Tu Grožis, kaip senas, lygiai ir jaunas...”

Girniui taip ir nepavyko išsiveržti iš viduramžių filosofijos. Jis tikrumoje nedavė nieko naujo. O jo knygos tikslas pasilieka vienas, — tai šaukli propaganda, kuri turi skaitytojus įtaigoti nuolat pasikartojančiais tvirtinimais, kad pagaliau jie pasiduotų Girniaus peršamam paklusnumui senoms dogmoms. Jis tiki, kad anksčiau ar vėliau jo propaganda pasieks tikslą.

Šiame propagandiniame kelyje Girnius yra sau ištikimas visame savo rašinyje. Tarp ko kito 17 puslapyje jis įtikinėja: — Labai retai ateistų domimasi Kristaus asmeniu ir mokslu, bet užuot uoliau prisimenama visa, kas kada krikščionių istorijoje pasitaikė tamsu. Nors daugiau-

sia Apaštalų soste sėdėjo taurios ir net šventos asmenybės, o vis iš karsto keliamas Aleksandras VI ir keli kiti panašūs. Ignoruojamas krikščionių įnašas, bet visą laiką prikašiojama inkvizicija, nors visiškai nesijaudinama dėl žymiai vėlesnių ir nepalyginamai masiškesnių persekiojimų, kurių aukos buvo krikščionys”.

Pirmiausia Girnius, sakydamas “krikščionių istorija” tyčia klaidina skaitytoją, nes aišku, kad kalbama tik apie Romos popiežių istoriją. O toliau, reikia pasakyti, kad tie istorikai, kuriuos Girnius vadina būtinai bedieviais, gal būtų, seniai būtų liovęsi kalbėję apie inkviziciją, apie Aleksandrą VI, apie Kryžiaus karus ir kitokias šios bažnyčios valdovų nedorybes, jeigu Girnius ir jam panašūs nesistengtų tas negeroves sukurti būdu pateisinti. Bet kada ban-

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILJONUS dolerių savo apdraudimams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą: už \$1,000.00 apdraudos tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudos mokeskis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

doma baltinti ir teisinti visas žmonėms padarytas skriaudas, tai, savaime aišku, atsiranda sąžiningi žmonės, kurie siekia istorijos eigą teisingai nušviesti. Taip buvo ir taip bus, nors tuos istorinės praeities tyrinėtojus Girnius iš karto apšaukia bedieviais. Nebus baimės.

Net ir Stalino piktadarybių šiandien niekas neteisina. Neatsiranda tokių. Tokio nusikaltimo nei savo tautai, nei visai žmonijai niekas nenori padaryti. Ne tyrinėtojai kalti, jeigu Romos popiežiai sąmoningai atliko pasibaisėtinus žygius, kurie nieku ne geresni už Stalino žudynes. Paimkim nors ir kryžiaus karus. Popiežius Urbonas II 1095 metais, paskelbęs pirmąjį Kryžiaus karą, savo atšaukimą pabaigė tokiais žodžiais:

— Taip Dievas nori! — O paskui jį, tą patį kartojo vyskupai, kunigai ir kryžiaus ženklų pažymėti vienuoliai. Vadovaujami Gotfrydo iš Bouillono, šio karo dalyviai paėmė Jeruzalę ir surengė tokias skerdynes, kokių istorija dar nebuvo mačiusi. O po to šie šventi kariauninkai kruvinom rankom nuėjo prie Kristaus Karsto atiduoti pagarbą. Istorijos kronikose sakoma, jog "tose gatvėse, kuriomis vaikščiojo ramus ir geras Kristus, vyko tokios žudynės, kokių nebuvo surengę turkai, tada pasižymėję žiaurumu. Kryžiaus karų žygiuose žuvo apie du milijonai žmonių. O dar baisiau, kad Kryžiaus karai sukėlė negirdėto masto fanatizmą, jie atnešė į Europą naujas ligas, nuo kurių ilgai kentėjo Prancūzijos, Italijos, Vokietijos gyventojai. Ar "Dievas taip norėjo?"

Be reikalo Girnius kelia iš karsto Inkviziciją. Bažnytiniai suvažiavimai paskelbdavo pasibaisėtinus įstatymus. Sakysim, buvo reikalaujama, kad turi prisiekti kovoti su eretikais berniukai nuo 14 metų ir mergaitės nuo 13 metų. Visai panašiai, kaip Stalino laikais vaikai buvo verčiami išdavinėti savo tėvus ir išdavikams buvo statomi paminklai. Dar reikia priminti, kad tik vieno Torkvemados laikais, buvo gyvi sudeginti 10,209 žmonės, 690 mirė kalėjimuose nuo kančių, o dar 97,400 buvo kitokiais būdais nubausti. Bet tikrumoje šie skaičiai toli gražu nepilni, — pilnų skaičių, matyt, nė pats Girnius nežino.

Girnius sumini tik vieną popiežių Aleksandrą VI. Betgi tarp 600 metų iki 1050 metų pasikeitė net 86 popiežiai. Beveik pusė tų popiežių išsilaikydavo soste tik po porą metų. Kodėl taip atsitikdavo? Todėl, kad vyko paprasta ir vulgari kova dėl valdžios. Štai mažas pavyzdys, kuriame dalyvauja (nekalto veidu Girnius pripažįsta tik vieną netikusį popiežių), net trys, iš karto trys popiežiai. Popiežium 891 metais buvo parinktas Formozas, bet jo priešininkai popiežium apšaukė Sergijų. Abu atėjo į šv. Giovanni bažnyčią karūnuotis. Bažnyčioje įvyko

kruvinos muštynės. Formozas perlipęs per lavonus, vis dėlto užėmė šventąjį sostą. Po jo mirties buvo išrinktas Bonifacas VI, bet jis popiežium išbuvo tik 15 dienų, ir jo vietą užėmė Steponas VII. Jis įsakė iškasti iš žemės Formozo lavoną ir jį teisė, nes jis buvęs ištvirkėlis ir herezijų skelbėjas. Šiuos kaltinimus jis pats turėjo atremti, bet lavonas negali kalbėti. Tad Steponas jį prakeikė ir jis buvo valkiojamas Romos gatvėmis, o prieš tai jam buvo pagaliau nukirstas pirštas, kol įsiundyta minia įmetė jo lavoną į Tiberio upę. Po Stepono sostą užėmė Teodoras, kurs netrukus buvo numuodytas. Šią liūdną istorinę kroniką galėtume dar toliau sekti, bet pilnai pakanka, kad Girnius žinotų, jog ne apie tą vieną Aleksandrą VI eina kalba. Ir taip jau paryskėja, jog Girnius daro nekaltą veidą, apsimesdamas, jog šių visų įvykių nežinojo.

Girnius numano, kad šie įvy-

kiai gali būti žinomi istoriją tyrinėjantiems žmonėms. Todėl jis skuba pasekti Pascalį ir įtikinėja, jog čia būta tik klaidų. Bet kas yra klaida ir kas yra sąmoningas veiksmas? Atsitiktinai asmuo galėjo suklysti, bet gi čia buvo sistema, čia buvo vientisas veikimas, klaidos neuztrunka išstisus amžius.

Bet gana citatų ir įrodymų. Nenorom iškelti šie tamsūs dalykai tik todėl, kad Girniui rūpėjo vien tik tai propaganda, kad jis viską norėjo nuo savo skaitytojų ir jau minėtų susirinkimų lankytojų gudriai nuslėpti.

Gal būt, čia vieta priminti vieną reikšmingą istorinį epizodą. F. M. Voltaire aprašo tokį įvykį. Kartą jį aplankė darbininkas ir prašė duoti darbo. Jis sakė, kad neturi ko valgyti, o, be to, jam reikią išlaikyti žmoną ir vaikus. Prisigerindamas Voltairui jis pasakė, kad esąs ateistas. Voltaire atsakė, jog jis pats esąs deistas. Tačiau jis reikalingas

esąs darbininko, tad lankytojų pažadėjo darbo, pridurdamas: — Aš samdau ne tavo protą, bet tavo rankas."

Kai pažiūri kartais į veikėjus ir matai stiprias jų rankas, taip ir norisi pakartoti Voltairo pasiūlymą: — Geriau samdyti darbui raumeningas rankas, negu laukti ir tikėtis pamokymų, kaip greičiau ir tikriau pasiekti dangaus karalystę. Nesgi didelės pastangos ir šiuo syk nieko naujo nedavė, buvo tik uoliai operuota jau seniai girdėtai argumentais, o vargšė jaunuomenė be jokio pagrindo pabauginta patamsio baidyklėmis. Ir kaip sau norit, gal iš dalies tikslas pasiektas, nes nūvėliai siūlo veikalą versti į svetimas kalbas, nors panašių raštų, nė kiek neprastesnių, visur pilna. O nekritiški jaunuoliai, kaip matom, apie šią "filosofiją" girdėjo ir, neturėdami nieko prieš ją pasakyti, — gal būt, ją ir priėmė.

(Pabaiga)

**Sekmadienį,
rugpiučio 21 dieną,**

BUČO SODE

WILLOW SPRINGS, ILLINOIS

IVYKS RUDENINIS

**NAUJIENUŲ
PIKNIKAS**

BUS IDOMI PROGRAMA, GERA MUZIKA ŠOKIAMS,
SKANUS MAISTAS IR LABAI GERI GERIMAI.
VISĄ LAIKĄ GYVAS IR GARSUS ORKESTRAS
GROS POLKAS, VALSUS IR PAČIUS MODERNIŠ-
KIAUSIUS ŠOKIUS JAUNIEMS IR VYRESNIEMS.
RUGPIUČIO 21 D. VISI KVIEČIAMI Į NAUJIENUŲ
PIKNIKĄ.

PRANYS ALŠĖNAS

ADOLFO VAIDEVUČIO BERNOTO NUOTYKIAI AMERIKOS SPAUDOJ

Lietuvis — iškilius žurnalistas Amerikos spaudoj. — Jo nuotykiškai amerikietiškam mieste, pamėginus gauti valgyti, kalbant tik lietuviškai. "No capeesh..." "Ne rozumie" ir "Ne panimayu" — buvę atsakymai...

Sekmadienio pavakary (7. VIII.), palaistęs pievą aplink namus, rymoju ant tvorelės, apmąstydamas rytdienos liūdnesnę dalį (mat, pasibaigę atostogų ir rytoj — jau į darbą...) ir pamačiau artėjant prie manęs labai lietuvišką veidą. Pasisveikino — pasisakydamas esąs mano kaimynas Maziliauskas, iš čia pat — 106 Evelyn Cres. Jis man padavė visą glėbį amerikietiškos spaudos, iš kurios matosi gana graži mūsų tautiečio A. V. Bernoto veikla Amerikos spaudos laikraščių skiltyse.

Waterbury Republican, iš gegužės 18 d. rašo apie Adolfą V. Bernotą, buvusį Waterburio gyventoją, ponios Valerijos Bernotienės sūnų, kaip laimėjusį pirmą ir antrą premijas varžybose už savo straipsnius. Minėtas varžybas sponsoravęs The Hudson County (N. Y.) Press Club.

Toliau pažymima, jog A. V. Bernotas — tai 25 m. amžiaus reporteris, dirbęs The Jersey Journal, Jersey City, N. J. Tos premijos jam esančios paskirtos už seriją investigatyvinių rašinių, liečiančių narkotikų vartotojus mieste ir už jo gausiai iliustruotą reportažą apie tai, kaip jis mieste, kalbėdamas tik lietuviškai, vis dėlto, gavo pavalgyti...

A. V. Bernotas (The Jersey Journal redakcijon pristojęs dirbti tik praeitais metais. Pirmiau jis buvęs reporteriu The Bayonne (N. J.) Times ir fotografu - reporteriu The Naugatuck (Conn.) Daily News.

Adolfas Vaidevutis Bernotas esąs baigęs Crosby High School ir University of Connecticut. Dar studijuodamas šiam universitete — jau buvęs vyr. redaktoriumi "Hillside Highlights" Waterburio šakos studentų laikraščio ir tada jau laimėjęs premiją, vadinamą The Percy Marks Creative Writing Award.

A. V. Bernotas ir jo žmona Valerija gyvena 3 Sheridan square, New York, N. Y.

In Bayonne yuh Gotta
Speak English to eat

Tokia antrašte atspausstas iliustruotas reportažas The Jersey Journal, su data rugsėjo 17 d. 1965 m. Subantraštėj rašoma: "Scribe Tries Vainly to Buy

Meal in Lithuanian". Reportažo autorius — A. V. Bernotas. Prieš reportažą — redaktorius deda šitoki prierašą:

"Jersey Journal reporteris Adolfas Vaidevutis Bernotas gimęs Lietuvoj ir puikiai (fluently) kalbąs lietuviškai, norėjo patirti, kaip alkanas žmogus, negalįs nė žodžio kalbėti angliškai, galėtų gauti nusipirkti maisto Bayonnėj ir pavalgyti. O toliau — kaip ten atsitiko... (atpasakojamoj kalboj):

Jis mėginęs nusipirkti maistą, bet viskas ką jis gavęs — buvusi tik dešrelė su bulkute (hot dog), tas, žinoma, buvo veltui. Daugiau — nieko kito, nes norėdamas valgyti — Bayonnėj privalai mokėt kalbėt (kaip? — gi angliškai)...

Pirmoji vieta, kur jis užėjęs, buvęs baras. Tai Slim's Cafe ant 17-tos gatvės ir Avenue E. kampo. Bartenderis, kuris, kaip vėliau paaiškėjo, buvo William Mastroly, iš 707 Avenue C. Jis paklausęs, ko Bernotas norįs?

Gi jis, labai mandagiai lietuviškai jį paklausęs, ar negalėtų jam pasakyti (gal ir parodyti), koks šiandien yra menu?

— Ką?! — šukterėjęs plinkantis bartenderis.

— Norėčiau gauti sumuštinį. — Ką galėtumėt man pasiūlyti?

— No capeesh! — jis atsakęs itališkai.

— Bet kokį sumuštinį norėčiau gauti, — pamėginęs jam išreikšti vokiškai.

— Lukterėk minutę, buddy... Aš pašauksiu bosą...

Atėjęs Anthony Zembrouski ir jam Bernotas pasakęs (taip pat lietuviškai!)

— Jeigu jau negaliu gauti sumuštinio, tai gal duokite alaus — a?

— Ne panimayu! — jis atsakęs, galvodamas, jog Bernotas — gal rusas?...

— Jis mosikavęs dolerio banknotą ir rodęs virtuvės link. Deja, bosas tik kraipęs pečius ir žiūrėjęs į Bernotą įstebeilijęs akis...

— I can't understand this guy — pasakęs bartenderiui Mastrolyui ir, visdėlto, pripylęs bokalą alaus... dėl visa ko... Bernotui nieko nebelikę — tik išgerti alų ir palikti šią vietą.

Užėjęs į Scudder'io restoraną, esantį ant 22-ros gatvės ir Avenue C.

Džimis Scuderis paklausęs, ko jis norįs? O jam (Bernotui) išgėrus aną bokalą alaus, dar labiau norėjosi valgyti. Todėl jis ir pasakęs, kad norėtų gauti šrimpsų sumuštinį (žinoma, lietuviškai)...

— No capeesh — dar kartą išgirdęs. Po to — "Ne rozumie" — lenkiškai. O Bernotas — vis savo, vis lietuviškai. Anas gi — tik pečiais traukęs...

— Manyčiau, jūs gi čia nesėkat žydiškai, ar ne taip? — Scudderis paklausęs.

— Viskas, ką aš noriu, tai tik to šrimpsinio sumuštinio, — pakartojęs Bernotas ir parodęs pirštu į savo pilvą. Atseit, suprask, esu alkanas...

— Aš manau, kad šis charakteris mėgina mane išversti iš kojų su savo nesuprantama kalba, — šefas prašėkęs į kažkurį ten — valgykloj angliškai.

— Just some nut — anas atsakęs. — Tokių daug Bayonnėj...

Bernotas pasisukęs į šalį ir griebęs vieną vėžį iš stovėjusio indo su sūriu vandeniu ir vėžiais.

— Šrimpas — tai turėtų būti kažkas į tai panašaus, — jam paaiškinęs lietuviškai. Tada Scudderis pasiekęs menu kortelę ir parodęs Bernotui įrašą: Broiled lobster — "Tai gal šitas?"...

— Ne, ne — aš neturiu pakankamai pinigų vėžių patiekalui, — tiek tepasakęs ir išdūmęs lauk. Bet buvęs begaliniai alkanas.

Ir kur dabar?

Užsukęs į Broadway delikatesų krautuvę.

— Kietos salami ant ruginės duonos, prašau!

— You'll have to speak English; I can't understand you. You want to buy something?

— užklaususi Mrs. Mae Brown.

— Žiūrėkite tamsta, aš esu

alkanas, — parodęs pirštu į savo pilvą.

Ji pradėjusi kvatotis. — Čia nėra joks juokas. Aš norėčiau gauti sumuštinį — stengiausi jai išaiškinti lietuviškai.

Ji pasižiūrėjusi apie save, nubraukusi savo rankas į žiurstą, pagriebusi pora pamidorų ir, atkišusi juos į Bernotą, tarusi:

— Is this what you want?

Bernotas šuktelėjęs nespausdintą lietuvišką frazę ir išsi-nešęs savo alkaną pilvą tolyn į Broadwayj.

Daugely vietų jis buvęs ir visur nesėkmingai. Pagaliau, "karštų šunų" (hot dogs) pardavėjas ant 23-čios gatvės kampo. "Ten tai gausiu užvalgyti!" — pagalvojęs, "Juk jis nieko daugiau nepardavinėja..."

— Norėčiau gauti vieną porciją su svogūnais, kitą — su muštarda, — prataręs jam lietuviškai.

— Aš nekalbu vokiškai ir tik tepardavinėju frankfurterius...

— Bet aš gi mirštu iš bado. Pagaliau, nebe svarbu svogūnai ir muštarda, — tik duok šitą ir še — pinigai!

— Ką jūs sakot? — Aš jūsų nesupratau!... — dešrelninkas Peters norėjęs apginti save. Gi Bernotas — griebęs dešrelę ir atkišęs pinigus...

— Oh! — You want a hot dog! Why didn't say so! Keep the money, you look hungry!...

Bernotas, būdamas begaliniai alkanas, tik kimšo tą dešrelę į burną ir čia pat, girdi, jis supratęs, jog Bayonnėj — neužtenka turėti tik alkaną burną, kad būtų galima nusipirkti pavalgyti, bet... reikia dar mokėti ir angliškai...

Jeigu nori sužinoti naujaušias ir tikriausias žinias, kas dedasi pasaulyje ir okupuotoje Lietuvoje — skaityk dienraštį "Naujienas".

COSMOS PARCELS EXPRESS

CORP.

Patį žinomiausią ir patikimiausią firmą Amerikoje, turintį daugel metų patyrimo siunčiant

DOVANAS — SIUNTINIUS į USSR.

Gavėjas nieko nemoka. Tūkstančiai klientų patenkinti. Garantuotas skubus ir tikslus pristatymas. Visi siuntiniai apdrausti. Visuose mūsų skyriuose yra gausus aukštos rūšies prekių pasirinkimas prieinamom kainom.

Dėl informacijų ir nemokamų katalogų kreipkitės į visus mūsų skyrius.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

• NEW YORK 3, N. Y. — 39 - 2nd Avenue	AL 4-5456
• NEW YORK, N. Y. 10011 — 108 West 14th St.	CH 3-3005
• BROOKLYN 11, N. Y. — 370 Union Avenue	EV 4-4952
• BROOKLYN 7, N. Y. — 600 Sutter Avenue	DI 5-6808
• BOSTON 18, Mass. — 271 Shawmut Avenue	LI 2-1767
• SOUTH BOSTON 27, Mass. — 327 West Broadway	AN 8-0068
• BUFALLO 6, N. Y. — 332 Fillmore Avenue	TL 6-2674
• CHICAGO 22, Ill. — 2222 W. Chicago Avenue	BR 8-6966
• CHICAGO 8, Ill. — 3212 So. Halsted Street	WA 5-2737
• CLEVELAND 13, Ohio — 904 Literary Road	TO 1-1068
• DETROIT, Mich. — 7300 Michigan Avenue	VI 1-5355
• GRAND RAPIDS, Mich. — 636-38 Bridge St., N. W.	GL 8-2256
• HAMTRAMCK, Mich. — 11333 Jos. Campau	GL 7-1575
• HARTFORD 14, Conn. — 200 Franklin Ave. Tel. 233-8030, 246-0215	
• IRVINGTON 11, N. J. — 762 Springfield Ave.	ES 2-4685
• YOUNGSTOWN 3, Ohio — 21 Fifth Avenue	RI 3-0440
• LOS ANGELES 22, Calif. — 960 So. Atlantic Blvd.	AN 1-2994
• LAKEWOOD, N. J. — 126 - 4th Street	FO 3-8569
• NEWARK 3, N. J. 428 Springfield Avenue	BI 3-1797
• NEW HAVEN, Conn. — 509 Congress Avenue	LO 2-1444
• PATERSON 1, N. J. — 99 Main Street	MU 4-4619
• PASSAIC, N. J. — 176 Market Street	GR 2-6397
• PHILADELPHIA, Pa. 19122. — 1214 N. 5th St.	PO 3-4819
• PITTSBURGH 3, Pa. — 1307 E. Carson Street	HU 1-2750
• SAN FRANCISCO, Calif. — 2076 Sutter Street	FI 6-1571
• WATERBURY, Conn. — 905 Bank Street	PL 6-6766
• WORCESTER, Mass. — 174 Millbury Street	SW 8-2868

VALGYKLA NĖRINGA

Lietuviški ir amerikoniški valgiai.

Geras patarnavimas.

TERESĖ KARVELAITIENĖ - T. J. AGUIAR, Savininkė

Atidaroma 6:30 val. ryto. Sekmadeniais 8:00 val. ryto.

2632 W. 71st St.

Tel. 778-9359

BIR TIENRI ANLARDA — DA BIJ WITUTU LITVADA

(Vienas Dievas danguose, o Didysis Vytautas žemėje)

Idomi lenkų informacija apie Lietuvos karaimus

„Dziennik Chicagoski“, už kurio iškarpas reikia viešai padėkoti Anatolijui Čepuliui, liepos 25 d. numeryje turi autoriaus nei šaltinio nepažymėjęs gana įdomų straipsnį apie egzotišką tautinę mažumą Lietuvoje, kuri yra vadinama (religine prasme) karaimais, originaliai karaitais.

Žinoma, lenkas nebūtų lenkas, jei jis visa, kas jam patinka, nepavadintų „polskie“. Jau tiek nelenkiška tema, kaip čia minimieji karaimai, kuriuos Didž. Lietuvos kunigaikštis Vytautas apgyvendino lietuviškose žemėse, kurie Vytautą Didįjį staciai dievino, kaip ir iš antraštėje pacituotos karaimų liaudies dainos posmo matyti, nepaisant visa to, šis lenkų laikraštis savo straipsniui uždėjo stambią antraštę „Polscy Karaimi“!

Seka sutrumpintas straipsnio vertimas.

„Bir tienri anlarda — da Bij Witutu Litwada“ — „Vienas yra Dievas danguose, o Didysis Vytautas žemėje“. Tais žodžiais prasideda senoviška daina lenkiškų karaimų (skaitant reikia pasitaikanti žodį „lenkiškas“ išmesti! J. Pr.), kitaip vadinamų karaitų. Tų žmonių padavimuose Didžiojo Kunigaikščio asmuo visuomet buvo supamas ypatinga pagarba. Pačios tos etninės grupės pavadinimas, kuri tuo pačiu yra ir religinė grupė, yra kilęs iš senovės arabų ir hebrajų žodžio „gara“, kas reiškia — skaityti, pakartoti (matyti, iš šventraščių). Toli mesnis šio laikraščio aiškinimus apie karaimų kilmę tenka nutraukti, nes daug tiksliau apie juos galima skaityti Lietuvių Enciklopedijoje, tomas X, psl. 494-495). Pradėkime vėl nuo tos vietos, kur lenkų autorius vaizduoja, kaip karaimai atsirado Lietuvoje.

„... Dabartiniai lenkų - lietuvių karaimai tikrumoje yra kilę iš Krymo.

Vytauto kolonizacija

Vytautas (Witold), vykdydamas intensyvią kolonizacijos akciją, lietuvių - bielorusų (gudų) žemėse, ištuštėjusiose dėl totorių ir kryžiuočių puldinėjimų, mielai apgyvendino savo valstybėje kiekvieną, kas ieškojo politinio ar religinio azylio (prieglaudos). Tuo būdu anais laikais be kt. apsigyveno totoriai ir karaimai, paskutiniai Trakuose, Vilniuje, Panevėžyje, Lucke, Haličiuje. Kazimieras Jagelionietis (Jogailaitis) suteikė jiems Magdeburgo teises, o lenkų karaliai iš eilės jiems tas privilegijas tvirtino. Visose tose vietovėse, nepaisant didelio gyventojų sunaikinimo paskutiniojo karo metu, karaimai išsilaikė iki šios dienos.

Studija Trakuose

Tarpkariniame laikotarpyje daugiausia karaimų buvo apsigyvenę Trakuose, kurie yra vaizdingai gražioje gamtoje, ežero, girių tarpe. Iki keturioliktojo amžiaus pirmosios pusės Trakai buvo pirmoji Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos sostinė. Čia iki šiai dienai karaimai tebeatlieka savo šventnamyje pamaldas, vadinamas „kienessa“.

Jo centriniu punktu yra paprastas altorius, turintis panašumą į Mozės dešimties prisakymų akmenines lentas. Aplinkui yra senoviški hebrajiški užrašai. Trakuose gyvendavo neseniai prieš keletą metų miręs chachanas (didysis kunigas) šapšalas, visų Lenkijos - Lietuvos karaimų dvasinis viršininkas.

Karaimų kalba

Karaimų kalba priklauso vakarietiškai, tai yra kipcakinei turkiškų kalbų grupei. Išlaikė gal būt, daugiausia įvairių anti-kinių (prosenovinių) formų, todėl nestebėtina, kad garsusis turkų reformatorius Kemal Ataturkas, pradėjęs valyti dabartinę turkų kalbą nuo didelio arabų - persų žodžių priemaišo, išsiuntė į Trakus kalbininkų ekipą, kad čia iširtų senoviškus žodžių šaltinius. Karaimų kalba šiandien naudojasi žmonės, gyvenantieji labiau suglaustose bendruomenėse tose vietose, kuriose apsigyveno dar Vytauto laikais. Priskaitoma bendrai 6 tūkstančiai. Tam tikra grupė dar gyvena Eupatorijos apylinkėse, Kryme.

Rašliava ir papročiai

Karaimai naudoja liturgijoje hebrajų alfabetu, bet literatūroje vartoja ir lotynų rašymą. Tarpkariniame laikotarpyje jie išleisdavo laikraštį „Sahszymyz“ (Mūsų Mintis), „Karaj Awasy“ (Karaimų aplinka), „Aj Jarychynda“ (Pusė mėnesio) ir eilę savų literatūros kūrinių.

Ten, kur dar gyvena didesnėmis grupėmis, išlaikė eilę senų liaudiškų papročių ir savo privačiame gyvenime tebevartoja savo gimtąją kalbą. Jie išlaikė eilę kulinarinių savybių ir kai kurie jų maisto produktai priklauso prie geriausių skanėstų, kaip, pavyzdžiui, pyragaičiai „kybyn“ arba „oziburek“, artimai giminingi lietuviškiems koldūnams, arba kad ir puikus gėrimas, gaminamas iš rytietinių šaknelių ir medaus, kitaip dar žinomas kaip „karaimų krupnikas“, kuris geriamas karštas. Jie mokėdavo taip pat patiekti labai gardžią žuvį, sugaunamą Trakų ežere, tai yra seliavas. Jie taip pat buvo nepalyginami daržininkai (žinomi jų rauginti agurkėliai) ir amatininkai.

J. Pr.

Floridos dainininkė ir muzikos mokytoja Ona Navickaitė Karns, Aldona Daukuvienė, Feliksas Daukus ir gražiausiai piknike dainavusi dainininkė Lucija Buivydaite.

Foto Martynas Nagys

Bala, kurioje buvo dresiruojami jūrų liūtai

Bala, yra trumpas, skambus lietuviškas žodis. „Dabartinės Lietuvių Kalbos žodynas“ tą žodį aiškina sekančiai: bala (2) vieta su stovinčiu joje vandeniui; pelkė, raistas, klanas. Bala žino (niekas nežino). Bala jo nematė (tesizina). Gyva bala (labai daug). Palaida bala (netvarka). Tai tokia maždaug yra to lietuviško žodžio reikšmė.

Toliau, iš eilės susipažinkime ir su angliška Bala. Jeigu žvilgtėterisime į Anglijos žemėlapi, tai Valijoj rasime gyvenamą vietovę ir ežerą, kurie pavadinami Bala vardu. Knygoje „The Road Book“ apie tą vietovę radau parašytas sekančias žinias:

„Bala, Merionethshire. Bala, apostrophized by George Borrow for its ale, has a main str. that, broad and shaded by trees, is uncommon to Welsh towns. It stands near the head of Bala Lake (in Welsh, Llyn Tegid) which, 3½ miles long, is the largest natural lake in Wales. The drive round the lake—out by the road on the east side to Llanuwchllyn and home by the main road on the west side, 11 miles, is a pleasant one. The distant Arening Fawr, 2,800 feet, to the west, and the Arans, both nearly 3,000 feet, to the south, make fine pictures; and Llanyl Church in a yew-shaded yard between main road and lake, 1½ miles short of Bala, is worth a halt“.

Šioje lietuvišką vardą turinčioje vietovėje pirmojo karo metais buvo įsteigta jūrų liūtų dresiravimo mokykla. Dresiravimo tikslas, kad jie surastų ir nurodytų vokiečių povandeninius laivus. Kaip tas darbas vyko, radau parašyta kituose šaltiniuose. Štai jie.

1931 m. Čekoslovakų laikraštyje „Prager Presse“ buvo patalpintas straipsnis „Wie man den U — Booten heikommen wollte“. Tas straipsnis buvo išverstas į lietuvių kalbą ir patalpintas 1931 m. „Kario“ 11 numeryje. Tuo vertimu čia ir pasinaudoju.

Karo metu kiekviena valstybė norėjo būti gudresnė už savo priešus. Tai stengėsi išrasti

tokių kovos priemonių, kurių priešas dar neturi ir nemoka nuo jų gintis. Kaip rodo paskelbti anglų karo laivyno archyvo dokumentai, anglai pradėjo dresiruoti jūrų liūtus prieš nardomiesiems laivams sekti. Dalykas atrodo neįtikėtinas, bet yra tiesa, kad tokia mokykla buvo įsteigta Valijoj prie Balo ežero.

1917 m. vokiečiai stengėsi savo nardomaisiais laivais apsupėti Angliją. Tas Anglijos laivynui sudarė pavojų, nes po vandeniui esančių priešų laivų nebuvę galima surasti. Vienam anglų laivyno karininkui kilo mintis dresiruoti jūrų liūtus tiems laivams sekti. Tai ir pradėta lavinti jūros liūtų išvidinės savybės ir jų proto daugiau išsivysčiusios ypatybės. Pagrindinis tikslas išmokyti jūrų liūtus sekti laivus ir nurodyti jų stovėjimo vietą.

Prie liūto nugaros pririšdavo vandens paviršiuje plaukiančią plūdę ir jį paleisdavo. Kai tik jūrų liūtas išgirsdavo po vandeniu plaukiančio laivo variklio veikimą - tuksenimą, instinkto vedamas plaukdavo prie jo. Smalus gyvulus nardomąjį laivą apiplaukdavo keletą kartų ir tuo parodydavo jo stovėjimo vietą. O prie jo pririštoji plūdė tarnaudavo kaip taikymo taškas.

Jūrų liūtus pratindavo dirbtinio povandeninio laivo pagalba. Balo ežere ant tam tikros plūdės pritaisydavo metalinę dėžę. Joje buvo įmontuotas stipriai veikiantis variklis. Į vandenį paleisdavo jūrų liūtą, kuris plaukdavo prie plūdės. Kad uoliau liūtai stengtųsi prie plūdės plaukti, į dėžę įdėdavo šviežiai pagautų žuvų. Pradžioj paprastai būdavo padedama apie 700 metrų atstume nuo kranto. Dėžė su varikliu nuolat buvo statoma toliau, kol prieita iki tol, kad gerai treniruotas liūtas pajusdavo variklio veikimą 3 mylių atstume, ir tuojau ton kryptin plaukdavo.

Dalykas atrodo tikrai fantastiškas. Bet karo metu žmonės sugalvoja visokių gudrybių, kad tik galėtų daugiau pakenkti priešui. Tai bandė ir jūrų liūtus įjungti į karo žvalgybos veiklą.

— V. Vytenietis